

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, 69600, Запоріжжя, Україна
E-mail: s0074@ukr.net

Метою статті є встановлення особливостей адміністративної відповідальності у сфері запобігання корупції. Методи дослідження: досягнення поставленої мети здійснено через використання спеціально наукових та загально наукових методів пізнання, серед яких необхідно виділити структурно-логічний, синтез та аналіз, діалектичний. *Результати:* адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері запобігання корупції характеризується такими ознаками: цільовий характер застосування, що полягає у її спрямуванні її дії на сферу службово-управлінських правовідносин; нормативний характер закріплення кола правопорушень; відсильний (бланкетний) характер правозастосування; спеціальний суб'єкт провадження; спеціальний зміст об'єктивної сторони правопорушень, що може бути визначено або через форму однократної дії, або через форму триваючого правопорушення. *Обговорення:* на основі встановлення об'єктно-суб'єктної характеристики адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері запобігання корупції виділено наявні проблеми її застосування, до яких передусім віднесено не системність вжиття заходів державного та громадського контролю.

Ключові слова: адміністративна відповідальність; запобігання корупції; об'єкт правопорушення; державний контроль; адміністративно-правове регулювання; правопорушення.

Постановка проблеми та її актуальність. Європейський розвиток держави вимагає подолання проблем, «перешкод», які існують на шляху належного забезпечення прав та свобод людини, однією з яких є корупція. Корупція, будучи негативним суспільним явищем, проникаючи у структуру публічної влади, руйнує демократичні засади суспільства та є причиною гальмування інтеграційних процесів в Україні. Антикорупційна Стратегія на 2021–2025 рр. та Закон України «Про запобігання корупції» стали необхідним системним фундаментом для впровадження антикорупційних заходів на всіх рівнях системи публічного управління. В останні роки в Україні створено цілий масив нормативно-правових актів різного рівня, продовжується формування спеціальної системи органів

публічного управління, діяльність яких спрямована виключно на запобігання корупційним проявам.

Однак, не зважаючи на певні зрушення в удосконаленні правового регулювання запобігання корупції в Україні, зберігаються надзвичайно високі показники сприяння корупційним проявам. За даними ряду проведених соціологічних досліджень (Transparency International), понад 20% населення України виправдовує корупцію, пояснюючи це єдиним можливим шляхом вирішення власних матеріальних проблем. Така ситуація безумовним своїм наслідком має створення несприятливого інвестиційного клімату в країні, проникнення корупції у відносини між публічною владою і людиною, в результаті чого існує ситуація глибокої недовіри до систе-

ми публічного управління. Одним із шляхів подолання корупції в Україні розглядається застосування заходів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері запобігання корупції.

Проблема запобігання корупції не є новою для вітчизняної адміністративно-правової науки. Безумовним підґрунтям для дослідження проблем запобігання корупції є роботи В.Б.Авер'янова, О.М. Бандурки, В.К. Колпакова, А.Т.Комзюка, М.В. Корнієнка, О.В. Кузьменко, Ю.О. Легези, М.І. Хавронюка та ін.

Метою статті є встановлення особливостей адміністративної відповідальності у сфері запобігання корупції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виявлення проблем запобігання корупції та пошук шляхів їх подолання є важливою складовою ефективності розвитку національної правової системи та створення умов для ефективного та дієвого правового регулювання суспільних відносин. Корупція є деструктивним явищем будь-якого суспільства і негативно впливає на забезпечення належного рівня реалізації функцій держави. Одним із напрямів запобігання проявів корупції є застосування заходів адміністративної відповідальності. Отже, встановлення змісту системи адміністративних правопорушень у сфері запобігання корупції є одним із напрямів підвищення ефективності правового регулювання здійснення функцій держави та правоохорони.

Через корупційні зв'язки відбувається проникнення до сфери публічно-управлінських правовідносин, і здійснюється руйнівний вплив на розвиток економіки країни, соціальне забезпечення потреб населення тощо.

Прояви корупції можуть виявлятися не лише у вчиненні правопорушень, пов'язаних із зловживанням службовим становищем, так і створенням протиправних схем, що спрямовуються на розкрадання Державного бюджету, виведенням публічних фінансових ресурсів за кордон тощо [1, с. 29].

Таким чином, забезпечення ефективності запобігання корупції відноситься до пріоритетів розвитку української держави. В умовах російської військової агресії питання корумпо-

ваності українського суспільства та органів державної влади негативно позначилось на формуванні іміджу країни та призводить до затримки фінансового забезпечення потреб оборони від іноземних держав-партнерів [2; 3, с. 322–325].

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII нормативно закріплюється визначення, що правопорушенням, пов'язаних із корупцією, є протиправне діяння, що безпосередньо не містить ознак корупції, але порушують вимоги, що поширюються на особу як має статус посадової особи органу державної влади, державної установи чи підприємства, і підпадає під дію зазначеного Закону України [4].

Адміністративна відповідальність визначається критерій оцінки суспільством протиправності вчинених діянь, є засобом реагування суспільства на ту чи іншу діяльність особи. При цьому важливість створення дієвого механізму застосування заходів адміністративної відповідальності визначаються через поширеність правопорушень, які кожен окремо мають менший вплив на суспільство, тоді як комплексно, через їх масовість, то «отруюють» суспільство [5, с. 30].

Головною ознакою застосування адміністративної відповідальності є застосування спеціального стягнення за вчинення правопорушення, що є відмінним від системи покарань, що застосовується за вчинення кримінальних правопорушень [6, с. 181-186].

Застосування адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, характеризується певною сукупністю ознак та специфічних особливостей процедурного провадження. Пошук дієвих заходів запобігання корупції через оптимізацію адміністративно-деліктних проваджень в цілому сприяє розвитку суспільства та вирішення проблем його становлення, а подекуди – і вирішує проблеми його виживання [6, с. 15].

Система адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, визначається розділом 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2].

Згідно із чинним адміністративно-деліктним законодавством до системи адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, відносяться: недотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності у сфері публічно-управлінських правовідносин (стаття 172-4); недотримання вимог, встановлених щодо можливості отримання подарунків (стаття 172-5); недотримання вимог здійснення фінансового контролю (стаття 172-6); недотримання вимог щодо не створення конфлікту інтересів та його подолання у разі створення підстав для його виникнення (стаття 172-7); незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (стаття 172-8); порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (стаття 172-8-1); невжиття заходів щодо протидії корупції, у разі, коли це входить до кола службових обов'язків особи (стаття 172-9); порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (стаття 172-9-1); порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (стаття 172-9-2) [2].

Формування змісту диспозицій адміністративно-деліктних норм, що встановлюють коло адміністративні правопорушення у сфері, пов'язаної із корупцією, має характер бланкетних та відсильних положень. Застосування заходів адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері вимагає звернення до Закону України «Про запобігання корупції», «Про державну службу» [7] та інших законодавчих актів.

Вчинення адміністративних правопорушень у сфері, пов'язаною із корупцією, характеризується проявами активних дій у формі однократної дії (зокрема, такою дією може бути не подання декларації доброчесності) або у формі триваючого правопорушення (що полягає у сукупності дій, що постійно вчинюються особою, що характеризується безперервністю у часі).

Зокрема, охоплювати триваючими правопорушеннями у сфері запобігання корупції є недотримання вимог щодо сумісництва та суміщення посад та різновидів діяльності, що є недопустимим через виконання функцій держави [6, с. 15–16].

Дія законодавства у сфері запобігання корупції поширюється згідно із Законом України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII на такі групи осіб, як: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: «а) посадові особи юридичних осіб публічного права, члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, члени Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, посадові особи та інспектори Інспекції із забезпечення якості Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, члени Ради Аудиторської палати України, посадові особи Аудиторської палати України та працівники комітету з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України та комітетів з контролю якості аудиторських послуг професійних організацій аудиторів та бухгалтерів; б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом); в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім інозем-

ців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судочину і статус суддів»; г) особи, визнані такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) відповідно до Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)»; 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, – у випадках, передбачених законом; 4) кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом» [4]. Саме зазначений перелік осіб є суб'єктами вчинення адміністративних правопорушень у сфері запобігання корупції.

Застосування адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень у сфері запобігання корупції полягає у накладенні на службову особу адміністративних штрафів. Застосування заходів адміністративної відповідальності у сфері запобігання корупції може поєднуватися із застосуванням заходів дисциплінарної відповідальності службових осіб. Але при цьому необхідно зазначити, що до службових осіб за вчинення правопорушень у сфері запобігання корупції не застосовуються такі види адміністративних стягнень, зокрема, громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт [2; 8].

Суб'єктами адміністративно-деліктних проваджень є такі правоохоронні органи, як посадовці МВС України, Служби безпеки України, органів прокуратури. Рішення про застосування адміністративних стягнень за вчинення адміністративних правопорушень у сфері запобігання корупції ухвалюється судом, де учасником справи імперативно має бути прокурор [9, с. 55].

До найбільш поширених адміністративних правопорушень у сфері запобігання корупції є правопорушення, пов'язані із порушенням режиму декларування прибутків, що має відбуватися щорічно через інформаційні ресурси Національного агентства з питань запобігання корупції [10]. Отже, такі правопорушення у сфері запобігання корупції фактично можуть бути зафіксовані, і тому доказами у такій категорії справ є інформаційна фіксація прострочення строку подання декларації про прибутки особи у електронному реєстрі. Але при цьому такий інструмент як електронний реєстр подання декларацій не повинен стати засобом вибіркового політичних чи адміністративних переслідувань службовців, адже здійснення контролю у цій сфері має реалізовуватися систематично, а не вибірково [11, с. 100].

Висновки. Таким чином, національна система запобігання корупції характеризується не системністю, що негативно впливає на її ефективність.

Необхідно зробити висновок, що адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері запобігання корупції характеризується такими ознаками: цільовий характер застосування, що полягає у її спрямуванні її дії на сферу службово-управлінських правовідносин; нормативний характер закріплення кола правопорушень; відсильний (бланкетний) характер застосування; спеціальний суб'єкт провадження; спеціальний зміст об'єктивної сторони правопорушень, що може бути визначено або через форму однократної дії, або через форму тривалого правопорушення.

Література

1. Бортник Н.П., Білінська Л.В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2016. № 845. С. 28–33.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР.* 1984. Ст. 1122.
3. Кисіль Л.Є. Деякі питання адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією. *Правова держава.* 2016. Вип. 27. С. 321–329.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

5. Дрозд О.Ю. Теоретико-правова характеристика відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 181-186.

6. Гончарук С.Т. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 4. С. 13–17.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Ст. 1122.

8. Про державну службу: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

9. Легеца Ю.О., Кулініч К.А. Розгляд питання поняття публічне адміністрування. *Право і суспільство*. 2016. № 6 (2). С. 107-111.

10. Кузьменко Ю.В. Адміністративна відповідальність як складник механізму протидії корупції в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2019. Вип. 39. С. 54–56.

11. Гречанюк Р.В. Застосування адміністративної відповідальності за порушення, пов'язані із корупцією у діяльності посадових осіб правоохоронних органів. *Ірпінський юридичний часопис*. 2019. Вип. 2. С. 96–101.

References

1. Bortnyk N.P., Bilinska L.V. Administratyvna vidpovidalnist za pravoporushennia, poviazani z koruptsiieiu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Serii: Yurydychni nauky. 2016. № 845. S. 28–33.

2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984. № 8073-X. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR*. 1984. St. 1122.

3. Kysil L.Ye. Deiaki pytannia administratyvnoi vidpovidalnosti za vchynennia pravoporushen, poviazanykh z koruptsiieiu. *Pravova derzhava*. 2016. Vyp. 27. S. 321–329.

4. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roku № 1700-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2014. № 49. St. 2056.

5. Drozd O.Iu. Teoretyko-pravova kharakterystyka vidpovidalnosti za administratyvni pravoporushennia, poviazani z koruptsiieiu v Ukraini. *Kyivskiy chasopys prava*. 2023. № 1. S. 181-186.

6. Honcharuk S.T. Vidpovidalnist za administratyvni pravoporushennia, poviazani z koruptsiieiu. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: Yurydychni nauky*. 2018. № 4. S. 13–17.

7. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984. № 8073-X. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR*. 1984. St. 1122.

8. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10 hrud. 2015 roku № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

9. Leheza Yu.O., Kulinich K.A. Rozghliad pytannia poniattia publichne administruvannia. *Pravo i suspilstvo*. 2016. № 6 (2). S. 107-111.

10. Kuzmenko Yu.V. Administratyvna vidpovidalnist yak skladnyk mekhanizmu protydii koruptsii v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia*. 2019. Vyp. 39. S. 54–56.

11. Hrechaniuk R.V. Zastosuvannia administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia, poviazani iz koruptsiieiu u diialnosti posadovykh osib pravookhoronnykh orhaniv. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*. 2019. Vyp. 2. S. 96–101.

**FEATURES OF ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR OFFENSES
IN THE FIELD OF CORRUPTION PREVENTION**

Zaporizhzhia National University
st. Zhukovsky, 66, 69600, Zaporizhzhia, Ukraine
E-mail: s0074@ukr.net

*The purpose of the article is to establish the features of administrative responsibility in the field of corruption prevention. **Research methods:** the achievement of the set goal was achieved through the use of specially scientific and general scientific methods of cognition, among which it is necessary to distinguish structural-logical, synthesis and analysis, dialectical. **Results:** administrative liability for offenses in the field of corruption prevention is characterized by the following features: targeted nature of application, which consists in directing its action to the sphere of official-management legal relations; normative nature of fixing the range of offenses; blanket (blanket) nature of law enforcement; special subject of proceedings; the special content of the objective side of offenses, which can be determined either through the form of a one-time action, or through the form of an ongoing offense. **Discussion:** on the basis of establishing the object-subject characteristics of administrative responsibility for the commission of offenses in the field of corruption prevention, the existing problems of its application are highlighted, which primarily include the non-systematic implementation of measures of state and public control.*

The author concludes that the national system for preventing corruption lacks a systematic approach, which negatively impacts its effectiveness.

It is important to note that administrative liability for offences related to corruption prevention has specific characteristics. These include a targeted application, focusing on official-administrative legal relations; a normative definition of the range of offences; a referential (blanket) approach to law enforcement; a special subject of proceedings; and a specific content of the objective side of offences, which can be determined either through a single act or a continuing offence.

Key words: administrative responsibility; prevention of corruption; the object of the offense; state control; administrative and legal regulation; offense.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2024